

Til offentlige myndigheter og berørte naboer

9. desember 2022

Reguleringsplan for boligfelt, Skjelle sør i Skiptvet Kommune, Gbnr 54/2 m.fl.

Planid: 20220002

I henhold til plan- og bygningsloven §12-3 og §12-8 kunngjøres det med dette at det er igangsatt arbeider med detaljregulering i forbindelse med å legge til rette for boligutbygging på felt B08 av sentrumsplanen for Skiptvet.

Forslagsstiller er Glomar Eiendom AS. Plankonsulent er Østre Linje arkitektur og landskap AS.

I kommuneplanens arealdel er området avsatt til boligbebyggelse. Gjeldende kommunedelplan for sentrum, «Sentrumsplanen» plan ID 2020 0001, regulerer området til boligformål med varierte frittliggende og konsentrerte boligtyper. Det er krav om at eksisterende avkjøring fra Lundsveien skal brukes.

Hensikten med planarbeidet er å regulere en del av eiendommen Gnr/Bnr 54/2 til boligformål, konsentrert boligbebyggelse og småhusbebyggelse med tilhørende veiareal, fortau, grønnstruktur, parkeringsareal, renovasjonsareal og uteareal.

Det foreslås etablert rekkehus, tomannsboliger og eneboliger med tilhørende uteareal, arealer for lek, grøntareal, renovasjonsareal, parkeringsareal, vei og fortau. Adkomst er fra Lundsveien. Planområdet er 32 daa.

Viktige temaer i planarbeidet er hovedgrep og utnyttelse av området, stedsanalyse, utforming av byggene, lek/uteoppholdsarealer, atkomst og p-plasser, med interne stier og tilknytting til omkringliggende turstier.

Konsekvensutredning

Det er vurdert at det ikke er krav til konsekvensutredning i henhold til plan- og bygningsloven og forskrift for konsekvensutredning fastsatt ved kgl.res. 21.06.17 med hjemmel i lov 27.06.08.

Planarbeidet er i tråd med kommuneplanen og vil ikke få vesentlige virkninger for miljø og samfunn.

Frist for innspill

Innspill til reguleringsarbeidet kan rettes til:

Østre Linje arkitektur og landskap AS v/ Andrea Lumb

Stasjonsmester Frosts gate 14, 1830 Askim

Eventuelt e-post: andrea@ostrelinje.no.

Kopi av merknad sendes til Skiptvet kommune, Storveien 24, 1816 Skiptvet eller via e-post post@skiptvet.kommune.no

Frist for merknader og innspill er satt til 18.01.2023

Oppstartsvarselet med tilhørende dokumenter (oppstartsmøtereferat og planinitiativ er tilgjengelig på kommunens nettsider,

Planer - Skiptvet kommune

http://webhotel3.gisline.no/Webplan_3015/gl_planarkiv.aspx?knr=3015&planid=20220002

Videre planprosess

Etter varslingsperiodens utløp, blir det satt i gang utarbeidelse av planforslag. Iht. foreløpig framdriftsplan skal forslag til reguleringsplan sendes ut på høring og offentlig ettersyn i løpet av sommer/høst 2023. Berørte parter vil da bli tilskrevet, og offentligheten orientert via annonse i lokalpressen og på kommunens hjemmeside. Etter offentlig ettersyn vurderer kommunen hvorvidt planforslaget skal endres/revideres, før det eventuelt fremmes for endelig vedtak i kommunestyret. Vedtatt reguleringsplan blir kunngjort gjennom annonse i lokalpressen og på kommunens hjemmeside. Det blir også sendt ut brev til registrerte grunneiere og festere i planområdet og naboer til dette, når disse blir direkte berørt. Underretningen vil inneholde informasjon om klageadgang og frist for klage.

Vennlig hilsen

Andrea

Andrea Lumb

Landskapsarkitekt MNLA

Østre Linje arkitektur og landskap AS

Statens vegvesen

ØSTRE LINJE ARKITEKTUR OG LANDSKAP AS
Stasjonsmester Frosts gate 14

1830 ASKIM

Behandlende enhet:
Transport og samfunn

Saksbehandler/telefon:
Jan Antonsen / 69243554

Vår referanse:
22/251293-2

Deres referanse:
Dag Eriksen

Vår dato:
03.01.2023

Innspill – Varsel om oppstart av planarbeid – detaljreguleringsplan boligfelt B08 Skjelle sør – planID 3015_20220002 – Skiptvet kommune

Vi viser til brev av 9. desember 2022 med varsel om ovennevnte planarbeider.

Bakgrunn

Hensikten med planarbeidet er å regulere en del av eiendommen gnr. 54 bnr. 2 til boligformål, konsentrert boligbebyggelse og småhusbebyggelse med tilhørende vegareal, fortau, grønnstruktur, parkeringsareal, renovasjonsareal og uteareal.

Forslagsstiller er Glomar Eiendom AS med Østre Linje Arkitektur og Landskap AS som plankonsulent.

Frist for innspill er 18. januar 2023.

Planinitiativ av 2. desember 2022 og referat fra oppstartsmøte 6. desember 2022 fra fulgte varselbrevet.

I samråd med kommunen er det vurdert at planarbeidet ikke utløser krav om konsekvensutredning da tiltaket er i samsvar med overordnet plan.

Statens vegvesens rolle i planleggingen

Statens vegvesen har ansvar for at føringer i nasjonal transportplan (NTP), statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, vegnormalene og andre nasjonale og regionale arealpolitiske føringer blir ivaretatt i planleggingen. Vårt samfunnsoppdrag er å utvikle og tilrettelegge for et effektivt, miljøvennlig, fremtidsrettet og sikkert transportsystem.

Postadresse
Statens vegvesen
Transport og samfunn
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Telefon: 22 07 30 00
firmapost@vegvesen.no
Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Skoggata 19
1530 MOSS

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Fakturamottak DFØ
Postboks 4710 Torgarden
7468 Trondheim

Vi uttaler oss som forvalter av riksveg på vegne av staten, og som statlig fagmyndighet med sektoransvar innenfor vegtransport. Det betyr at vi har et overordnet ansvar for at trafikksikkerhet, universell utforming, klima og miljøhensyn og helhetlig bypolitikk ivaretas i alle planforslag som berører samferdsel. Vi skal også bidra til at FNs bærekraftsmål følges opp innen våre ansvarsområder. Dette gir oss rett til å stille krav til både statlige, fylkeskommunale og kommunale veger, gater og løsninger for gående og syklende.

Innspill

Arealutnyttelse

Ut fra [statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging](#) skal det i by- og tettstedsområder og rundt kollektivknutepunkter legges særlig vekt på høy arealutnyttelse, fortetting og transformasjon. I områder med stort utbyggingspress bør det legges til rette for arealutnyttelse utover det som er typisk. Samtidig bør hensynet til gode uteområder, lysforhold og miljøkvalitet tillegges vekt, i tråd med statlige normer og retningslinjer.

Utbyggingsmønster og transportsystem bør fremme utvikling av kompakte byer og tettsteder, redusere transportbehovet og legge til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. I henhold til klimaforliket er det et mål at veksten i persontransporten i storbyområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange.

Syklende og gående

Det er en overordnet nasjonal strategi om å øke andelen syklende, jf. [Nasjonal sykkelstrategi – Sats på sykkel!](#) Sykling gir god helse, sykling er bra for miljøet og sykling er god samfunnsøkonomi. For å oppnå dette er det blant annet viktig å etablere sammenhengende hovednett for sykkeltrafikk i byer og tettsteder, herunder å sørge for sikker sykkelparkering.

Det bør videre tas inn en reguleringsbestemmelse som setter minimumskrav til antall sykkelparkeringsplasser, krav om plassering nær inngangsparti, krav til standard ved at plassene skal ha tak og at det skal være mulig å låse fast syklene. Det bør også tilrettelegges for lading av elsykler, jf. kommuneplanens arealdel (vedtatt 23.09.2019), bestemmelse § 510 rekkefølgekrav.

Statens vegvesen har utarbeidet en [Nasjonal gåstrategi](#). Strategien har to hovedmål om at det skal være attraktivt å gå for alle og at flere skal gå mer. Økt gange vil medføre redusert biltrafikk og gi positive helseeffekter. Dette omfatter først og fremst gåing i nærmiljøet der folk bor og i byer og tettsteder. Det er her flest går i hverdagen og det største potensialet for økt gåing ligger.

Ved riktig utforming av fysiske omgivelser kan man legge til rette for mer gåing, f.eks. vil snarveger (stier, trapper og forbindelser gjennom bebyggelse) fungere som supplement til resten av gangnettet. Snarvegene bidrar til effektive og raskest mulige gangforbindelser. Der en snarveg er hovedløsningen, må denne ha universell utforming.

Vi anbefaler at [tiltakskatalogen for transport og miljø](#) benyttes i videre planarbeid for å tilrettelegge for sykkel og gange.

Universell utforming

Universell utforming er nedfelt i formålsparagrafen i plan- og bygningsloven. I § 1-1 heter det at prinsippet om universell utforming skal ligge til grunn for planlegging og kravene til det enkelte byggetiltak. Dette betyr at likeverdige muligheter til samfunnsdeltakelse skal fremmes gjennom plan- og bygningslovens system og bestemmelser. Universell utforming er en samfunns kvalitet med særlig betydning for personer med funksjonsnedsettelse, jf. regjeringens [handlingsplan for bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge 2021–2025](#) og regjeringens [veileder i universell utforming](#) (mai 2021). Vi viser også til [likestillings- og diskrimineringsloven](#) som trådte i kraft 1. januar 2018.

Reguleringsplanen må redegjøre for og vise hvordan universell utforming ivaretas, for eksempel skal transportsystemet være universelt utformet. Vi viser til hefte med tips, erfaringer og gode råd knyttet til universell utforming og forslag til reguleringsbestemmelser i rapporten om [universell utforming og reguleringsbestemmelser](#).

Nasjonal transportplan fremhever også hensynet til barn og unge i et eget kapittel, og legger føringer om at flest mulig skal kunne sykle og gå til skolen. Dette må skje gjennom planlegging av transportsystemene, og det er viktig å vektlegge at universell utforming ikke bare er til fordel for de som har behov for slik tilrettelegging, det innbyr også alle til å gå og sykle mer.

Vi viser også til kommuneplanens arealdel, bestemmelse § 514 om universell utforming.

Luft

Planområdet ligger ikke nær høyt trafikkert veg. Vi antar derfor at planområdet ikke er utsatt for luftforurensning fra vegtrafikk.

Parkering

Parkeringsavgifter og tilgang til parkeringsplasser har stor betydning for bilbruken. Parkeringsbegrensning bør derfor i større grad brukes som trafikkregulerende virkemiddel. Det bør settes maksimaltall for antall parkeringsplasser, jf. kommuneplanens arealdel, bestemmelse § 519 om parkering.

Kollektivtrafikk

Det må utredes hvordan planområdet kan betjenes av kollektivtrafikk. Beskrivelsen bør også omfatte gangforbindelser og avstander til relevante stoppesteder. Økt bruk av miljøvennlig transport i byene vil gi bedre bymiljø, klima og framkommelighet. God framkommelighet i byene er viktig for både nærings- og persontransport. Dette gir også synergieffekter i form av bedre folkehelse.

Støy

Støy bidrar til mistriksel og svekket helsetilstand. Støy forstyrrer blant annet nattesøvn og hindrer kommunikasjon, konsentrasjon og læring. Det er påvist at støy kan gi kortvarige fysiologiske forandringer som er typiske for psykisk stress. Helseplager grunnet støy er det miljøproblemet som rammer flest personer i Norge.

Trafikkstøy må utredes tidlig i planprosessen for å få oversikt over støyutfordringene. Nødvendige avbøtende tiltak innarbeides i plan og bestemmelser, jf. Klima- og miljødepartementets [retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging T-1442/2021](#) og [veileder M-2061](#), jf. også kommuneplanens arealdel, bestemmelsene §§ 402 og 403 om støysone og bestemmelsene §§ 532, 533 og 534 om støy.

Statens vegvesen har kartlagt støyutsatte områder langs riks- og fylkesveger. Disse kartene finnes på nettsiden: [Støysoner for riks- og fylkesveger](#).

Som et minimum bør det tas inn en bestemmelse som sier at «Grenseverdiene gitt i tabell 2 i Klima- og miljødepartementets retningslinje T-1442/2021 gjøres gjeldende for planen». Alternativt kan tallfestede aktuelle grenseverdier tas inn i planbestemmelsene. Da vil grenseverdiene være entydig definert selv om retningslinjen senere revideres.

Trafikksikkerhet

Det er viktig at valgte løsninger ivaretar trafikksikkerhet og fremkommelighet for alle trafikanter. Samtidig bør det utvikles gode interne trafikksystemer for å hindre farlige situasjoner. Vi anbefaler at alle offentlige trafikkarealer dimensjoneres etter Statens vegvesens håndbøker. Vi tenker da spesielt på fri sikt i kryss og avkjørsler. Løsninger bør planlegges slik at store kjøretøy ikke trenger å rygge, og areal tiltenkt lekeplasser bør ikke plasseres i tilknytning til manøvreringsarealer for renovasjonskjøretøy eller parkeringsarealer som baserer seg på ryggende kjøretøy.

Vi vil også peke på at Nasjonal transportplan 2022—2033 inneholder et eget kapittel om Barnas transportplan. Regjeringen vil blant annet:

- Gi barn gode muligheter til å være aktive og selvstendige trafikanter,
- legge til rette for at barn kan ferdes trygt i trafikken gjennom blant annet sikring av skoleveger, nærmiljøer og annen infrastruktur, trafikk- og mobilitetsopplæring og informasjonsvirksomhet og
- ta hensyn til barn og unges behov i areal- og transportplanleggingen.

Barnas transportplan inneholder tydelige forventninger om at føringene følges opp i regional og lokal planlegging. Trafikksikkerhetsarbeidet skal favne bredt, fra trygge skoleveger og nærmiljøer til styrket kunnskap om trafikksikkerhet i barnehage og skole. På denne bakgrunn er barn og unge prioriterte innsatsområder i tiltaksplanen.

I planen presiseres det at barn og unge er både dagens og framtidens trafikanter. Et godt transportsystem skal være trafikksikkert og tilpasset alle og lar barn og unge leve

aktive liv i bygd og by. God trafikk- og arealplanlegging tar hensyn til de yngste og deres behov.

Areal- og transportplanleggingen har hatt stor betydning for ulykkesutviklingen i bebygde strøk. Gjennomgangstrafikken er mange steder ledet utenom etablerte boområder. Samtidig er en økende andel av befolkningen bosatt i områder som er planlagt fra grunnen av, og der hensynet til trafiksikkerheten har vært en sentral del av planleggingen. Fortsatt vektlegging av hensynet til trafiksikkerhet i areal- og transportplanleggingen er nødvendig dersom den positive trenden med færre drepte og hardt skadde skal fortsette.

Avkjørsler

Kryss og avkjørsler bør utformes (geometri og sikt) iht. Statens vegvesens håndbok [N100](#) Veg- og gateutforming (versjon 2022), kapittel 4.1. Siktkrav i kryss og avkjørsler defineres som sikttrekanten, se for eksempel kapittel 4.1.1.6 i håndbok N100. Disse tegnes inn (og målsettes) i alle kryss og avkjørsler. Den delen av sikttrekanten som eventuelt kommer utenfor areal regulert til vegformål, reguleres som hensynssone (sikringsone H140).

I tillegg bør det tas inn en bestemmelse om at det innenfor sikttrekanten ikke skal være eventuelle sikthindringer (som for eksempel vegetasjon eller snø) som er høyere enn 0,5 m over kjørebanelnivå. Enkeltelement som trær, stolper eller liknende som ikke er sikthindrende, kan stå innenfor sikttrekanten.

Se også Skiptvet kommunes arealplan, bestemmelse § 601 om avkjørsler.

Trafikkanalyse

Det bør gjennomføres en trafikkanalyse for å utrede trafikale konsekvenser med tanke på dimensjonering og valg av løsninger. Analysen bør omfatte vurdering av trafiksikkerhet og trafikkavvikling i kryss og avkjørsler. Trafikkanalysen gir også grunnlag for vurdering av fremtidige støyforhold.

Statens vegvesen Transport og samfunn
Med hilsen

Anders O. T. Hagerup
seksjonssjef

Jan Antonsen
sjefingeniør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi
STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN, Postboks 325, 1502 MOSS

VIKEN FYLKESKOMMUNE, Postboks 220, 1702 SARPSBORG

ØSTRE LINJE ARKITEKTUR OG LANDSKAP AS
Stasjonsmester Frosts gate 14
1830 ASKIM

Saksbehandler, innvalgstelefon
Sumeet Singh, 32266813

Skiptvet - Innspill til varslet oppstart av reguleringsplan for eiendom 54/2 med flere - Skjelle

Vi viser til deres oversendelse datert 9. desember 2022 med varslet oppstart av detaljregulering for eiendom 54/2 med flere (Felt B08 i sentrumsplanen) i Skiptvet kommune.

Bakgrunn

Det fremgår av varselet at formålet med planarbeidet er å legge til rette for boliger i form av eneboliger, tomannsboliger og rekkehus med tilhørende veiareal, fortau, areal for lek m.m. Området ligger omtrent 900 meter fra kommunesenteret.

Området er i kommuneplanens arealdel satt av til boligbebyggelse. I kommunedelplanen for sentrum er området avsatt til boligformål, hvor det i bestemmelsene er satt krav til detaljregulering med variert frittliggende og konsentrert boligbebyggelse.

Statsforvalterens rolle

Vi skal bidra til at planer ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser innen landbruk, klima og miljøvern, folkehelse, barn og unges interesser, samfunnssikkerhet og gravplasser. Statsforvalteren skal arbeide for at Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer innen våre ansvarsområder blir fulgt opp i kommunale planer. Kommunen er planmyndighet og har ansvaret for at plan- og bygningslovens formelle krav til innhold og planprosess oppfylles i planarbeidet.

Statsforvalterens innspill

Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging

I nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging og i regionale planer skisseres det et sett med planprinsipper som skal fremme en bærekraftig utvikling. I hovedsak må kommunens utbyggingsmønster styres

mot utvikling av kompakte tettsteder, slik at arealforbruk og transportbehov reduseres og grunnlaget for kollektivtransport, sykkel og gange styrkes.

Vi ber om at det planlegges for at flest mulig kan benytte gange, sykkel og kollektivtransport til og fra planområdet. Det bør tilrettelegges for mange sykkelparkeringsplasser av god kvalitet. Disse bør være under tak, og stativene bør utformes på en slik måte at syklene kan låses fast.

Barn og unge

Ved planlegging for boliger må de rikspolitiske retningslinjene for barn og unge følges opp. Vi viser spesielt til punkt 5b om tilstrekkelige lekearealer for barn i alle aldre. En vurdering av lekemulighetene i planområdet og i nærmiljøet for øvrig skal følge planforslaget, og tilstrekkelige arealer for lek må sikres i planprosessen.

Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare, jf. pkt. 5 a) i rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen. Vi viser også til Miljøverndepartementets rundskriv T-2/08 Om barn og planlegging og Kommunal og moderniseringsdepartementets veileder *Barn og unge i plan og byggesak*.

Vannmiljø

Ifølge vannforskriften § 4 om miljømål skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomstene skal ha minst god økologisk tilstand og god kjemisk tilstand. Vannforskriften er fulgt opp av regionale vannforvaltningsplaner som setter konkrete miljømål for vannforekomstene. Planarbeidet må ta nødvendige hensyn til vannmiljøet og de miljømålene som er fastsatt. Dette innebærer blant annet at miljøtilstand etter vannforskriften skal beskrives og at effekter av planlagte tiltak og aktiviteter vurderes og sees i sammenheng med miljømålene.

Innenfor planområdet ligger det en bekk som er en del av vannforekomsten «Hoelsbekken», med ID 002-4150-R. Den økologiske tilstanden er vurdert som «dårlig» og den kjemiske tilstanden er vurdert som «undefinert». Vannforekomsten står i risiko for å ikke nå miljømålene etter vannforskriften og regional vannforvaltningsplan. Reguleringsplanen må ta nødvendige hensyn til vannmiljøet og de fastsatte miljømålene ved å unngå ytterligere belastning på nærliggende vannforekomster.

Dersom det planlegges for inngrep i bekken vil dette kreve en vurdering fra NVE etter vannressursloven § 8. Dersom NVE vurderer at tiltaket ikke krever konsesjon, skal slike inngrep vurderes etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. I henhold til forskriften § 1 kreves det tillatelse til å gjennomføre tiltak som kan forringe produksjonsmulighetene for fiske eller andre ferskvannsorganismer. Forvaltning av høstbar innlandsfisk er i henhold til forskriften tillagt fylkeskommunen. Vi er forvaltningsmyndighet for vassdrag med anadrom fisk, edelkreps og andre sårbare arter. Vi viser til vår [nettside](#) for mer informasjon.

Overvann

Klimaendringer og arealendringer med flere og større harde flater fører til utfordringer for vannmiljøet, blant annet økte mengder overvann og fremmedvann til avløpsanlegg. Lokale løsninger med sammenhengende grøntstruktur og åpne vannveier i og rundt byer og tettsteder kan bidra til å dempe effekten av klimaendringer, redusere forurensninger og samtidig bidra til naturmangfold og opplevelser.

Planering og asfaltering av områder vil øke andelen harde flater i området og medføre økt avrenning av overvann. Vi forventer at det planlegges for og settes av tilstrekkelig areal for overvannshåndtering for å minimere faren for økt forurensning når overvann når endelig resipient.

Avløp

Avløp er kritisk infrastruktur som det må redegjøres for tidlig i planprosessen. Kommunen må redegjøre for hvilke avløpsløsninger som skal benyttes, samt tilstand og kapasitet på avløpsinfrastruktur som den nye bebyggelsen skal kobles til. Plan- og bygningsloven § 27-2 stiller krav til at avløp skal være i samsvar med forurensningsloven før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse. Dette innebærer at det ikke skal skje tilkobling av avløp hvor avløpsanlegg ikke overholder krav fastsatt i forurensningsforskriften og tillatelse. Utgangspunktet for avløp er at det gjelder en tilknytningsplikt. Dette gjelder både for eksisterende og ny bebyggelse. For tilknytning til offentlig avløpsanlegg er det hjemmel for å kreve dette i forurensningsloven § 23 andre ledd og plan- og bygningsloven § 27-2 andre ledd.

Vi ønsker også å påpeke at en godt utarbeidet VA-plan vil være et viktig dokument i forbindelse med planforslaget. VA-planen skal sikre at avløpshåndteringen i forbindelse med planforslaget blir miljømessig forsvarlig håndtert, og ikke skaper fare for forurensning eller forringelse av vassdrag. En VA-plan må inneholde vurderinger knyttet til det totale avløpssystemet for hele tettbebyggelsen som blir påvirket av planen. Det er derfor viktig at kommunen har oversikt og kontroll over den geografiske utbredelsen av tettbebyggelsene og deres størrelse, både ved dagens situasjon og på lang sikt.

Samfunnssikkerhet

Plan- og bygningsloven § 4-3 stiller krav til utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) ved utarbeidelse av planer for utbygging. Formålet med ROS-analysen er å vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbygging, og eventuelle endringer i slike forhold som følge av planlagt utbygging.

Eventuelle sårbarheter identifisert i ROS-analysen til kommuneplanens arealdel skal brukes som kunnskapsgrunnlag og videre vurderes og ivaretas på reguleringsplannivå.

Ved identifiserte risiko- og sårbarhetsforhold skal det gjøres tiltak i planen. Dette kan gjennomføres ved planleggingsvirkemidler som arealdisponering, hensynssoner og planbestemmelser.

Støy

En mindre del av det varslede planområdet er støyutsatt. Støyforholdene må avklares så tidlig som mulig i planprosessen, slik at dette blir premissgivende for planlegging av bebyggelsen. Flest mulig av boenhetene bør tilfredsstillende anbefalte grenseverdier i tabell 2 i retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442/2021). Det må gjøres en grundig vurdering av lokalisering av bebyggelse, planløsninger, bruksformål og utearealer.

Masseforvaltning

Reguleringsplanen må inneholde en masseforvaltningsplan. Viken fylkeskommune har utarbeidet en veileder for masseforvaltning, og vi forventer at massehåndtering og utarbeidelse av masseregnskap inngår i planprosessen. Masseforvaltningsplanen må synliggjøre hvordan eventuelle overskuddsmasser skal håndteres og hvor de eventuelt skal plasseres. Overskuddsmasser skal som hovedregel utnyttes innenfor planområdet eller i nærliggende bygeområder. Bestemmelsene bør inneholde rekkefølgekrav for opprydning av evt. mellomgring.

Følgende statlige planretningslinjer ser ut til å være relevante føringer for planarbeidet:

- Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning (2018).
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging (2014).
- Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen (1995).

Ellers viser vi til [Statsforvalterens forventninger til kommunal arealplanlegging for 2022](#), og til [overordnede føringer for kommunal planlegging innenfor Statsforvalterens ansvarsområde](#). Vi anbefaler nettsidene www.planlegging.no og [Miljøstatus](#).

Vi vil komme tilbake til saken når planen er på offentlig ettersyn, og vurdere om de nasjonale og regionale hensynene er fulgt opp.

Med hilsen

Brede Kihle
seniorrådgiver
Klima- og miljøvernavdelingen

Sumeet Singh
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Medsaksbehandler: Torbjørn Raugstad (avløp)

Kopi til:

Skiptvet kommune

Postboks 115

1806

SKIPTVET

Viken fylkeskommune

Postboks 220

1702

SARPSBORG

Uttalelse til reguleringsplanarbeid

Du kan bruke dette skjemaet til å sende inn en uttalelse. Alle uttalelser blir sendt til forslagsstiller/plankonsulent, og er med på å danne grunnlag for videre behandling i kommunen.

Uttalelsen gjelder:

Navn på reguleringsplan:

Planident:

Kommune:

Forslagsstiller:

Navn:

Organisasjonsnummer:

Plankonsulent:

Navn:

Organisasjonsnummer:

Varsel er mottatt av:

Navn:

Telefonnummer:

E-post:

Adresse:	Gårdsnr.:	Bruksnr.:
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Adresse:	Gårdsnr.:	Bruksnr.:
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Uttalelse:

Du kan skrive din uttalelse i tekstboksen under. Du kan også laste opp et vedlegg ved å trykke på 'Oversikt - skjema og vedlegg' øverst til venstre.

Dette skjemaet kan kun sendes inn én gang. Påbegynt skjema lagres automatisk.

Vi gjør oppmerksom på at uttalelsene kan bli offentliggjort som en del av den kommunale saksbehandlingen.

Signert av

BENT GUNNAR MELLEBY på vegne av VÅLER KOMMUNE

04.01.2023

Dette dokumentet er signert elektronisk og arkivert i Altinn.

04.01.2023 14:28:07 AR527802712

04.01.2023 14:28:07 AR527802712

Østre Linje arkitektur landskap
Jernbanegata 14
1830 ASKIM

Vår dato: 06.01.2023
Vår ref.: 202223474-2
Deres ref.:

Saksbehandler: Daniel Thoresen
Lossius, dalo@nve.no

NVEs generelle innspill - Varsel om oppstart - Reguleringsplan for boligfelt - Gnr. 54 bnr. 2 mfl. - Skjelle sør - Planid 20220002 - Skiptvet kommune

Vi viser til varsel om oppstart mottatt 14.12.2022.

Om NVE

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonal sektormyndighet med innsigelseskompetanse innenfor saksområdene flom-, erosjons- og skredfare, allmenne interesser knyttet til vassdrag og grunnvann, og anlegg for energiproduksjon og framføring av elektrisk kraft. NVE har også ansvar for å bistå kommunene med å forebygge skader fra overvann gjennom kunnskap om avrenning i tettbygde strøk (urbanhydrologi). NVE gir råd og veiledning om hvordan nasjonale og vesentlige regionale interesser innen disse saksområdene skal tas hensyn til ved utarbeiding av arealplaner etter plan- og bygningsloven (pbl).

NVE vil prioritere å gi konkrete innspill og uttalelser til reguleringsplaner der det bes om faglig bistand til konkrete problemstillinger. På grunn av stor saksmengde i forhold til tilgjengelige ressurser har ikke NVE kapasitet til å gå konkret inn i alle varsler om oppstart til reguleringsplaner. Etter en faglig prioritering gir vi bistand til de kommunene som har størst behov.

NVEs generelle veiledning

NVEs [kartbaserte veileder for reguleringsplan](#) er en veileder som leder dere gjennom alle våre fagområder og gir dere verktøy og innspill til hvordan våre tema skal ivaretas i reguleringsplanen. Vårt innspill er at dere går gjennom denne kartbaserte veilederen og bruker den i planarbeidet. Forslagstiller har ansvar for at disse interessene blir vurdert i planarbeidet.

Vi anbefaler også at dere bruker våre internettsider for arealplanlegging. Her er informasjon og veiledning lagt opp etter plannivå, <https://www.nve.no/arealplanlegging/>

På NVEs internettsider finner dere også koblinger til veiledere og verktøy. Det ligger også mye arealinformasjon på [NVEs kartløsninger](#).

NVE sin oppfølging av planarbeidet

Kommunen må vurdere om planen ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser, jf. [NVEs veileder 2/2017 Nasjonale og vesentlige regionale interesser innen NVEs saksområder i arealplanlegging](#).

Dersom planen berører NVEs saksområder, skal NVE ha tilsendt planen ved offentlig ettersyn. I plandokumentene må det gå tydelig fram hvordan de ulike interessene er vurdert og innarbeidet i planen. NVE prioriterer å gi innspill og uttalelser til reguleringsplaner der det bes om faglig bistand til konkrete problemstillinger. Alle relevante fagutredninger innen NVEs saksområder må være vedlagt planer som sendes på høring til NVE.

Dere kan ta kontakt med NVE dersom det er behov for konkret bistand i saken.

Med hilsen

Øyvind Leirset
Seksjonssjef

Daniel Thoresen Lossius
Seniorrådgiver

Dokumentet blir sendt uten underskrift. Det er godkjent etter interne rutiner.

Mottakere:

Østre Linje arkitektur landskap

Kopimottakere:

SKIPTVET KOMMUNE
STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

Skiptvet kommune - Uttalelse til varsel om oppstart av planarbeid for detaljregulering - Skjelle Sør - Gbnr 54/2 mfl.

Viken fylkeskommune viser til oversendelse datert 09.12.2022 med varsel om oppstart av planarbeid for detaljregulering - Skjelle Sør.

Varselet er utarbeidet av plankonsulent Østre Linje arkitektur og landskap AS på vegne av forslagsstiller Glomar Eiendom AS.

Hensikten med planarbeidet er å regulere til konsentrert boligbebyggelse og småhusbebyggelse med tilhørende infrastruktur.

Vår rolle

Fylkeskommunen skal bidra til og sørge for at nasjonale og regionale føringer blir fulgt opp i alt planarbeid. Vi skal vurdere planarbeidet som regional planmyndighet, forvalter av fylkesvei, fagmyndighet for kulturminnevern, forvalter av miljøvern hensyn og utøvende myndighet etter vannforskriften.

Fylkesplanen «Østfold mot 2050» skal ligge til grunn for planarbeidet. Planen gjelder inntil det er vedtatt en felles plan for Viken fylkeskommune, og er tilgjengelig på [Viken fylkeskommunes nettsider](#) sammen med andre regionale planer.

FNs bærekraftsmål

FNs 17 bærekraftsmål er verdens oppskrift for hvordan vi kan oppnå en bedre og mer bærekraftig fremtid for alle. Målene adresserer de globale utfordringene vi står ovenfor, med likeverdig vektning på sosiale, miljømessige og økonomiske hensyn.

Nasjonale forventninger peker på viktigheten av at bærekraftmålene blir en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen. Vi ber kommunen vurdere hvilke bærekraftige elementer som er relevant i denne plansaken, og hvordan disse best kan sikres i den juridiske delen av planen.

PLAN Avdeling for kommunale planer

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG
Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO
Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no
Internett: www.viken.no
Org.nr.: 921693230

Konsekvensutredning

Det er vurdert at det ikke er krav til KU i henhold til plan- og bygningsloven og forskrift til konsekvensutredning. Planarbeidet er i tråd med kommuneplanen og vil ikke vesentlig virkninger for miljø og samfunn.

Samferdsel

Byggegrense

Reguleringsplanen må angi byggegrense mot fylkesvei 1036. Byggegrensen må inngå både i planens bestemmelser og på plankartet. Byggegrenser skal ivareta hensynet til trafiksikkerhet, vedlikehold og drift av veien, arealbehov ved utbedring av veien, og miljøet langs veien. Mot fylkesvei 1036 kan vi akseptere at byggegrensen settes til 15 meter fra midten av fylkesveien.

Trafikkanalyse

Det må gjennomføres en trafikkanalyse som legges til grunn for valgt utforming av avkjørsel mot fylkesvei 1036. Analysen skal gjennomføres av noen med trafikkfaglig kompetanse og bør oppsummeres i planbeskrivelsen.

Avkjørsel og frisikt

Kryss og avkjørsler bør utformes (geometri og sikt) iht. Statens vegvesens håndbok N100 Veg- og gateutforming, kapittel 4.1. Siktkrav i kryss og avkjørsler defineres som sikttrianter, se for eksempel kapittel 4.1.1.6 i håndbok N100. Disse tegnes inn og målsettes i alle kryss og avkjørsler. Den delen av sikttrianten som eventuelt kommer utenfor regulert veiareal, reguleres som hensynssone. Innen sikttrianten skal eventuelle sikthindringer (som for eksempel vegetasjon eller snø) ikke være høyere enn 0,5 m over primærveiens kjørebanelivå. Enkeltelement som trær, stolper eller liknende med en diameter mindre enn 0,15 m kan stå innen sikttrianten. Disse kravene tas inn i en reguleringsbestemmelse.

Teknisk plan

Det må utarbeides en teknisk plan for avkjørselen mot fylkesvei 1036 som skal godkjennes av Viken fylkeskommune før planen legges ut til offentlig ettersyn. Grunnen til dette er at vi erfaringsmessig ser at det ofte reguleres anlegg som senere viser seg å ikke ha tilstrekkelig areal for gjennomføring. Statens vegvesens håndbok R700 «Tegningsgrunnlag» legges til grunn. Teknisk plan skal inneholde alle tekniske tegninger og beskrivelser som er nødvendige for å dokumentere at tiltaket er gjennomførbart og at det er avsatt tilstrekkelig areal i reguleringsplanen. Omfanget av teknisk plan avhenger av hvert enkelt tiltak, men minstekravet er C- og D-tegninger.

Gående og syklende

Det er viktig at valgte løsninger ivaretar trafiksikkerhet og fremkommelighet for alle trafikantgrupper. Samtidig bør det utvikles gode interne trafikksystem for å hindre farlige situasjoner. Det er viktig at planområdet tilrettelegges for fotgjengere og syklister, både i form av gode atkomstløsninger og tilrettelagt sykkelparkering. Av hensyn til trafiksikkerheten kan parkering for bil gjerne samles på en plass innenfor planområdet for eksempel i

parkeringskjeller. På den måten unngår man mye intern trafikk. Løsninger bør planlegges slik at store kjøretøy ikke trenger å rygge. Areal tiltenkt lekeplasser bør ikke plasseres i tilknytning til parkeringsarealer eller renovasjon som baserer seg på ryggende kjøretøy.

Trafikksikkerhet i anleggsperioden

På grunn av at planområdet omfatter eksisterende boliger og adkomsten kommer til å krysse gang- og sykkelvei, er det viktig at det tilrettelegges for en trafikksikker anleggsperiode. En analyse av trafikkulykker tilknyttet veiarbeid og anleggsarbeid langs vei viser at anleggsområder ofte mangler tilstrekkelig tilrettelegging for gående og syklende. Ulykkesanalysene viser at ulykker med mange trafikanter ofte skjer i forbindelse med slike anleggsområder. Årsaken er manglende/farlige krysningspunkt mellom anleggsavkjørsel og gang- og sykkelveier og dårlige sikthforhold. For mer informasjon om temaet, henviser vi til rapporten "Temaanalyse av trafikkulykker i tilknytning til vegarbeid", utarbeidet av samfunnsseksjonen i Statens vegvesen Region sør, februar 2011. Vi anbefaler derfor at det lages en planbestemmelse som inkluderer trafikksikkerhetstiltak i perioder med anleggsarbeid. God kommunikasjon mellom anleggssjåfører og gående/syklende er viktig for å unngå ulykker.

Parkering

Det bør tas inn en bestemmelse som stiller krav til parkering i henhold til kommuneplanens arealdel. For sykler bør bestemmelsen inneholde krav om plassering nært inngangsparti til flermannsboliger, krav til standard ved at plassene skal ha tak, og at det skal være mulig å låse fast syklene.

Støy og luft

Vi forutsetter at Klima- og miljødepartementets retningslinjer for behandling av støy (T-1442/2021) og luftkvalitet (T-1520) i arealplanlegging legges til grunn for planarbeidet.

Automatisk fredete kulturminner

Varsel om behov av en arkeologisk registrering

Seksjon for arkeologiske kulturminner ved Viken fylkeskommune mener at det er potensiale for å gjøre funn av automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet. Vi varsler derfor behov av en arkeologisk registrering i området før vi kan gi en endelig uttalelse i saken jf. kulturminneloven § 9.

Det må gjennomføres en befaring av planområdet før det kan utarbeides et budsjett for den arkeologiske registreringen. Befaringen må gjøres når det er snø- og trolig frostfritt. Når befaringen er gjennomført, vil vi oversende et mer utfyllende brev om registreringen samt et registreringsbudsjett.

Dersom det er spørsmål knyttet til dette kan saksbehandler/arkeolog Kristine Johansen kontaktes; kristinejo@viken.no, tlf; 95913393.

Registreringer kan bare foretas når bakken er snø- og telefri.

Andre viktige tema i det videre planarbeidet vil være:

Forhold til overordnet planer

I bestemmelsene § 508 og 301 i nylig vedtatt Sentrumsplan for Skiptvet 2020-2023 har planområdet Skjelle Sør benevnelse B08, og her fastslås det følgende:

«Rekkefølgekrav om områderegulering for Koffeldåsen, felt B01 Område B01 Koffeldåsen er tatt inn i sentrumsplanen som et stort fremtidig boligområde istedenfor Larsåsen, med krav om områderegulering før det kan startes detaljregulering. Delområde B08 som grenser til B01 regnes ikke som en del av Koffeldåsen og skal ikke inngå i nevnte områderegulering. For B08 stilles det kun krav om detaljregulering.»

I behandling av Sentrumsplanen var vi opptatt av at trafikksystem og løsninger for gående og syklende for et så stort og nytt utbyggingsområde vurderes i sammenheng, både internt i det aktuelle området og med omgivelsene utenfor. For å sikre best mulig trafikale løsninger mente vi område B08 også bør inngå i fremtidig områdereguleringsplan for Koffeldåsen før detaljregulering igangsettes. Dette kunne også bidra til at det ikke reguleres flere kryss og avkjørsler på fv. 1036 Lundsveien enn det som er nødvendig.

I planinitiativet er det utarbeidet flere alternativer til passering av vei innenfor planområdet. Vi legger til grunn at alternativet med veiutforming som gir beste muligheter for videre utvikling av Koffeldåsen velges. Det er positivt at det skisseres en fremtidig tilknytning av systemet i B08 til B01.

Planen skal gi overordnede og langsiktige føringer for blant annet vei-, sykkel- og gangforbindelser, grønstruktur og uteoppholdsarealer, og bebyggelsesstruktur og formålsfordeling. Vi forutsetter at disse føringene etterfølges i denne detaljreguleringen, og at kommunen koordinerer arbeidet mellom denne planen og fremtidig områderegulering for Koffeldåsen.

Medvirkning

På generelt grunnlag anbefaler vi at det tilrettelegges for medvirkning tidlig i prosessen, og at det anvendes ulike metoder og fora. KMDs samling og beskrivelse av digitale verktøy kan være nyttig: Nå blir det lettere for kommunene å involvere innbyggerne - [regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Universell utforming

Prinsippene for universell utforming må legges til grunn i utforming av bygninger og uteområder.

I Stortingsmelding 15 «Leve hele livet» vises det til at andelen eldre blir høyere og det blir flere av de eldste. Samtidig skal flest mulig eldre bli boende i egen bolig. I meldingen fokuseres det blant annet på hvordan fysisk inaktivitet og ensomhet kan forebygges. Aldersvennlig stedsutvikling er viktig for å legge til rette for fysiske omgivelser som gjør det mulig for eldre å være aktive samfunnsdeltakere så lenge som mulig. Et universelt tilrettelagt nærmiljø gjør at flere, både eldre og andre med redusert forflytnings og orienteringsevne, kan

ferdes tryggere, være fysisk aktive og benytte seg av sosiale møteplasser, grøntområder og kollektivtransport.

Sosial bærekraft

Det opplyses i varselet at variasjon i boligtypene vil tilpasses markedets behov basert på muntlige tilbakemeldinger fra megler, og ikke offisiell analysedokumentasjon eller boligbehov i kommunen. Vi er svært skeptiske til dette og spiller inn at utarbeidelse av reguleringsplan primært skal legge til grunn de ulike bærekraftsdimensjonene.

Sosial bærekraft handler om å sørge for rimelige boliger i boligutviklingen. Et demografisk mangfold kjennetegnes av spredning i både kulturell, sosiokulturell og økonomisk bakgrunn, men også aldersspredning. Planbeskrivelsen bør ha intensjoner om å legge til rette for dette mangfoldet, og fylkeskommunen mener at for å sikre dette mangfoldet må det blant annet innarbeides leiligheter med ulik størrelse.

Fylkeskommunen mener at det bør innarbeides reguleringsplanbestemmelser som gir folk av ulike samfunnslag en reell mulighet til å bo der. Fylkeskommunen forventer også en vurdering av bærekraftskonsekvenser i planarbeidet.

Estetikk

Vi viser til «Estetikkveileder for Østfold» som er utarbeidet i forbindelse med fylkesplanen, se <https://viken.no/f/p1/i25018384-bff3-484d-8ebc-8f1962feacd8/estetikkveileder-for-ostfold.pdf/>.

Leke- og uteoppholdsområder

Viken fylkeskommune viser til pkt. 1.1.9 i retningslinjer for fylkesplan for Østfold som sier at det skal stilles krav om gode, varierte og tilstrekkelige lekeområder og uteoppholdsarealer i boligområder. Uteoppholdsarealer for felles bruk skal være mest mulig sammenhengende, legges der solforholdene er best, være egnet både sommer og vinter samt være skjermet mot trafikkfare, støy og forurensing. Vi viser for øvrig til kommunens minimumskrav til leke- og oppholdsarealer, og Miljøverndepartementets «Veileder om barn og unge i plan og byggesak» som finnes på departementets nettside www.planlegging.no.

Barn og unge

Ved planlegging for boliger må de rikspolitiske retningslinjene for barn og unge følges opp. Vi viser spesielt til punkt 5b om tilstrekkelige lekearealer for barn i alle aldre. En vurdering av lekemulighetene i planområdet og i nærmiljøet for øvrig skal følge planforslaget, og tilstrekkelige arealer for lek må sikres i planprosessen. Vi minner om at lekearealer på tak ikke kan aksepteres som eneste løsning, kun som et supplement til arealer på bakkenivå. Ved en eventuell omdisponering av areal som er egnet til lek, stilles det i punkt 5 d i de rikspolitiske retningslinjene krav om fullverdig arealmessig erstatning dersom ikke de generelle kravene til lekemuligheter kan oppfylles. Videre må det redegjøres for trafiksikker skolevei.

Vi viser til rundskriv T-2/08 *Om barn og planlegging – Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-2-08/id516949/>

Vann

Dersom det skal gjøres fysiske inngrep i vannforekomsten, og tiltaket ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, må det også søkes om tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Fylkeskommunen er myndighet for vassdragstrekninger uten laks, sjøørret og/eller kreps. Mer informasjon og søknadsskjema finnes på Viken fylkeskommunes nettsider.

Naturfare

Arealplanlegging som tar hensyn til flom- og skredfare er det viktigste virkemidlet for å forebygge tap og skader fra dissenaturfarene, i dagens og et fremtidig klima. Kommunen har et generelt ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Plan- og bygningsloven pålegger kommunen å forebygge risiko gjennom sin rolle som kommunal planmyndighet. Utbygging må i størst mulig grad styres utenom fareområder. Der dette ikke er praktisk mulig, må det fastsettes hensynssoner med bestemmelser som ivaretar sikkerheten i samsvar med sikkerhetskravene i byggt teknisk forskrift (TEK17). Private planleggere og kommunene må utrede flom- og skredfare som en del av ROS-analysen, og innhente sakkyndig bistand når det er nødvendig. NVEs retningslinjer "Flaum- og skredfare i arealplanar" beskriver hvordan dette bør gjøres. Kommunene har ansvaret for at farene er kartlagt, vurdert og tatt tilstrekkelig hensyn til når planer vedtas.

Konklusjon

Viken fylkeskommune ber om at våre innspill tas med i det videre planarbeidet. Vi forutsetter at vi får planforslaget til uttalelse i forbindelse med offentlig ettersyn, der vi vil vurdere om de regionale og nasjonale føringene er ivaretatt i planarbeidet.

Vi ber kommunen vurdere om planforslaget bør legges fram for regionalt planforum før offentlig ettersyn.

Vi anbefaler blant annet regjeringens nettside www.planlegging.no og miljødirektoratets www.miljostatus.no.

Vennlig hilsen

Diana Hansen

Rådgiver kommunale planer

Rådgivere:

Kulturarv- arkeologi: *Kristine Beate Johansen*

Samferdselsplanlegging og forvaltning: *Rikard Olai Haugen*

Kulturarv – nyere tids kulturminner: *Adam Lindhagen*

Kopi til:

SKIPTVET KOMMUNE

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

STATENS VEGVESEN LILLEHAMMER KONTORSTED